

Datum

2 oktober 2023

Ons kenmerk

PZH-2023-839572994
DOS-2015-0005387

Bijlagen

4

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:

Duiding RES VoortgangsdOCUMENTEN 2023

Geachte Statenleden,

Na vaststelling van de RES 1.0 zijn de regio's aan de slag gegaan met de uitvoering. Alle regionale energiestrategieën (RES'en) hebben inmiddels een VoortgangsdOCUMENT opgeleverd. Op 30 juni 2023 heeft u deze ontvangen ([PZH-2023-835435574](https://www.zuid-holland.nl/pzh-2023-835435574)).

Met deze brief geeft GS meer duiding aan de voortgang in de RES'en en informeren wij u over een aantal relevante landelijke ontwikkelingen. In de bijlagen vindt u meer informatie over de verschillende thema's die binnen de RES'en spelen en een duiding per RES. Achtereenvolgens komen de volgende onderwerpen aan bod:

- 1) Achtergrond Klimaatakkoord en RES'en
- 2) Algemene duiding RES VoortgangsdOCUMENTEN Zuid-Holland
- 3) Rol provincie binnen de RES
- 4) Samenhang RES en Ruimtelijke Ordening
- 5) Nationale ontwikkelingen: Foto NP RES juli 2023 en concept richtgetallen na 2030

Achtergrond

De provincie Zuid-Holland heeft het Klimaatakkoord uit 2019 onderschreven en wil vanuit haar rol en verantwoordelijkheid bijdragen aan de oplossing van de klimaatproblematiek. Doel van het Klimaatakkoord is de opwarming van de aarde te beperken tot 2 graden Celsius en zo mogelijk tot 1,5 graad Celsius. Zuid-Holland is kwetsbaar voor de gevolgen van klimaatverandering, een groot deel ligt onder zeeniveau. 'We stoten in 2030 bijna de helft minder broeikasgassen uit dan we in 1990 deden' is de afspraak die in het Klimaatakkoord is vastgelegd. Inmiddels is de tussendoelstelling voor 2030 in de [Klimaatwet](#) opgehoogd naar 55%. Voor 2050 is de doelstelling om de netto-uitstoot in 2050 naar nul te reduceren en te streven naar een klimaatpositieve economie (negatieve emissies van broeikasgassen) na 2050. Daarmee is de Nederlandse klimaatwet in lijn gebracht met de [Europese Klimaatwet](#).

Voor het terugdringen van het broeikasgas CO2 wordt onder andere ingezet op de transitie naar duurzaam opgewekte elektriciteit. Het tussendoel voor duurzame elektriciteit in 2030 is tenminste 4,9 TWh op zee, tenminste 35 TWh grootschalig op land en tenminste 7 TWh kleinschalig op dak.

In de regionale energiestrategieën (RES'en) is invulling gegeven aan de tussendoelstellingen uit het Klimaatakkoord voor 2030 en regionale energieakkoorden. De focus van de RES ligt op de warmtetransitie van de gebouwde omgeving (van fossiele naar duurzame bronnen), grootschalige opwek van hernieuwbare elektriciteit (middels zon en wind) op land en de daarvoor benodigde infrastructuur. De RES'en bevatten de doelstellingen, de zoekgebieden en de plannen om vorm te geven aan de energietransitie op regionaal niveau. Deze regionale opdracht komt voort uit het nationale Klimaatakkoord. De provincie is partner in zeven regionale energiestrategieën. In het coalitieakkoord 2023-2027 is aangegeven dat de provincie de afspraken uit de RES'en nakomt en dat deze afspraken de basis zijn voor nieuw aan te leggen duurzaam opgewekte energie op land.

Zuid-Holland is een energie-intensieve en drukbevolkte provincie met weinig open ruimte. We geven de energietransitie zo vorm dat wij daarbij zuinig zijn op de open ruimte. De RES 1.0 is daarom medio 2021 door PS vastgesteld als strategische verkenning. De RES 1.0 is als bouwsteen gebruikt bij de aanpassing van het provinciale Omgevingsbeleid ([vastgesteld in PS december 2022](#)).

Algemene duiding RES Voortgangsdocumenten Zuid-Holland

De energieregio's zijn het RES-proces gestart vanuit verschillende startpunten. In verschillende regio's is het thema energie toegevoegd aan bestaande samenwerkingen in het ruimtelijk domein, of is de RES een voortzetting van bestaande samenwerking. Ook zijn er regio's waar al ervaring was met bijv. wind op land vanuit het [Energie Akkoord](#). De energieregio's zijn in hun RES 1.0 ook op verschillende wijze tot hun doelen voor 2030 gekomen. Dat maakt dat de RES Voortgangsdocumenten niet eenvoudig te vergelijken zijn.

Er is sinds het vaststellen van de RES 1.0 in alle energieregio's, bij gemeenten en provincie veel werk verzet om te komen tot realisatie van de afgesproken doelstellingen. Op provinciaal niveau hebben we de zoekgebieden uit RES 1.0 vastgelegd in het Omgevingsbeleid via de actualisatie van de module energietransitie. Daarmee hebben we als provincie de kaders vastgesteld waarbinnen gemeenten aan de slag kunnen, waarbij de provinciale milieueffectrapportage veel inzicht geeft hoe kansrijk de zoekgebieden zijn.

Uit de RES Voortgangsdocumenten blijkt tegelijkertijd dat er nog veel werk te verzetten is door alle RES-partners om de doelen voor elektriciteit en warmte te halen. In sommige RES-regio's zijn te behalen doelen voor elektriciteit al wel in zicht, in veel energieregio's bestaan onder de partners zorgen over het halen van de deadline voor vergunningverlening (1-1-2025) en in een beperkt aantal bestaan zorgen over het halen van de doelen voor realisatie van voldoende projecten in 2030. Ook bij warmte is verschil in voortgang en constateren sommige energieregio's dat ze hun doelen niet halen.

Participatie

Sinds het vaststellen van de RES'en 1.0 heeft (inwoner)participatie zich hoofdzakelijk verplaatst naar het niveau van de gemeenten en de projecten. Dit maakt het voor ons extra belangrijk om met alle partners in de energieregio's het gesprek te voeren en om tot gedeelde uitgangspunten voor participatie te komen. Wij zetten daarbij in op de 4D's (Doelen, Dialoog, Diversiteit, Doorwerking). Een aantal goede voorbeelden van lokale participatie vindt u in bijlage 1.

Bij vaststelling van de RES'en in 2021 nam u motie 1019 "eenduidige beoordeling participatie en draagvlak" aan. De afgelopen periode hebben we intern én met onze RES-partners aan de uitvoering van deze motie gewerkt. In de lid GS-brief "uitvoering motie 1019" (PZH-2023-840725283) wordt u hierover geïnformeerd.

Rol provincie binnen de RES

De provincie werkt binnen de RES'en actief samen met de andere RES-partners (gemeenten, waterschappen en netbeheerders) om de doelstellingen te realiseren en oplossingen te vinden als knelpunten en uitdagingen zich voordoen. De provincie vertrouwt er daarbij op dat alle RES-partners zich maximaal inspinnen om hun bijdrage aan de gezamenlijke doelen te verwezenlijken. De provincie overlegt met de netbeheerders en andere RES-partners om oplossingen te vinden voor knelpunten aan zowel de vraag- als aanbodkant. De provincie vervult binnen de RES-samenwerking verschillende rollen:

- Ondersteunen en faciliteren van gemeenten (bijv. met kennis en expertise, ondersteuning bij opzetten en uitvoeren van regionale planMER, inhoudelijke inbreng voor regionaal programma zon op veld en ontwerp onderzoek).
- Stimuleren en aansporen van gemeenten (bijv. door onderzoek en overleg).
- Het coördineren en regisseren (bijv. coördinatie Warmtelinq).

Wanneer RES-partners onderling niet tot consensus komen of wanneer RES-partners hun verantwoordelijkheid niet nemen zet de provincie zich in om door middel van bestuurlijke gesprekken en interventies tot oplossingen te komen. Voorbeelden hiervan zijn de [bestuursovereenkomst RES Alblasserwaard / Avelingen](#); waar RES, gemeenten, provincie en Rijk op initiatief van het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie (NP RES) samen afspraken hebben gemaakt over het onderzoeken van alternatieven (zie ook GS-brief Update verkenning naar alternatieve windzoeklocaties Alblasserwaard, PZH-2023-840666484); en de inzet van een taskforce om de opbrengst van de lokale energiestrategieën in RES Holland Rijnland te beoordelen. Op deze wijze zetten we in op het verbeteren en versterken van de onderlinge samenwerking binnen de RES.

Wanneer dat na veel inspanning nog niet tot het gewenste resultaat leidt zullen we de regie nemen als dat kan en meerwaarde biedt. Zoals we onlangs gedaan hebben in 2 situaties waarin na jaren van overleg en onderzoek, de provincie nog wel mogelijkheden ziet.

Bij warmte geven we vanuit onze verbindende rol extra aandacht aan de onderlinge samenhang van processen en projecten, de impact op het integrale energiesysteem en de ruimte, en op het versnellen en realiseren van een toekomstbestendige en klimaatneutrale warmtevoorziening. We geven ondersteuning aan Warmtelinq en verschillende (regionale) samenwerkingsverbanden. Ook agenderen we regionale problemen en belemmeringen bij het Rijk, wanneer wij dat nodig achten. Wij gaan hier in een andere brief dieper op in.

Samenhang RES en Ruimtelijke Ordening

Het wordt steeds duidelijk dat de energietransitie impact op de ruimte heeft. De energietransitie vraagt zelf ruimte voor duurzame opwek en infrastructuur, maar is ook bepalend voor de mogelijkheden voor ontwikkelingen in een gebied (wonen, werken, recreatie, landbouw). Daarbij krijgt energie steeds meer een netwerkrol, gelijk mobiliteit.

Dit vraagt om vasthoudendheid, regie en samenhangende keuzes, omdat keuzes effect hebben op locaties en/of gebieden. Regie en keuzes, die we in participatie met de samenleving en in samenwerking tussen Rijk-Provincie-gemeenten en waterschappen willen en moeten maken.

De provincie werkt daarbij actief mee aan de uitwerking van primair sectoraal ingestoken zoekgebieden naar zoeklocaties waarin rekening wordt gehouden met belangen en beschermingswaardige kwaliteiten. Dit proces vergt capaciteit, kunde en creativiteit van onze organisatie. Het vergt bovenal ook tijd om samen met RES-partners en initiatiefnemers tot passende oplossingen te komen. In energieregio's waar zoekgebieden afvallen door provinciale of gemeentelijke belangen en beschermingswaardige kwaliteiten zal de provincie samen met de RES-partners alternatieve zoekgebieden en -locaties aanwijzen. Daarbij heeft de provincie de voorkeur voor zon op object en windenergie.

De provincie is daarbij de behartiger van het publieke belang van het op orde brengen, beter benutten en opwaarderen van de bovenlokale netwerken, landschapsstructuren en verstedelijkingspatronen. In het uiterste geval hakken we daarbij als provincie de knoop door of treden op als bevoegd gezag.

Nationale ontwikkelingen: Foto NP RES juli 2023

Het NP RES ondersteunt de 30 energieregio's bij het maken van de plannen in de RES. NP RES geeft twee keer per jaar een blik op waar de 30 RES-regio's staan op weg naar 2030. Deze stand van zaken is gebaseerd op de gesprekken met de regio's en hun Voortgangsdokumentten. Eind 2023 verschijnt weer een RES Monitor 2023 van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). PBL gaat dan meer gedetailleerd en kwantitatief in op de stand van zaken.

In de NP RES Foto van juli 2023 doet NP RES een aantal aanbevelingen met betrekking tot de RES'en:

- In de energieregio's werken provincie, gemeenten en waterschappen op gelijkwaardige wijze samen. Het is belangrijk om bij te blijven dragen aan deze gelijkwaardige samenwerking. Daarbij heeft iedere partner zijn eigen rol en bevoegdheid, die kan wisselen per thema.
- De onderwerpen landbouw, energie, wonen, bodem en water, en economie moeten in samenhang worden bekeken op gebiedsniveau, vanuit een integraal toekomstperspectief en in intensieve afstemming met regio's, waterschappen en gemeenten. Geef daarbij ruimte aan gemeenten en regio's om actief mee te doen. Het is bij de collegewisseling van belang om de continuïteit in het proces te waarborgen.
- Leg een goede verbinding tussen RES'en, ruimtelijke voorstellen, NPLG en integraal programmeren (energievisie en provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK)) en maak de verschillende belangen bespreekbaar. Heb daarbij aandacht voor de zachte kant van samenwerking.
- Stuur op de voorkeursvolgorde voor zon. Faciliteer en stimuleer de eerste treden van de zonneladder en wees terughoudend met zon op land.
- Geef helderheid over Natura 2000-gebieden en rode lijst soorten, zoals de wespensdief, eventueel met hulp van het Rijk.

NP RES constateert in haar foto dat de RES'en op streek zijn om het landelijke doel van 35 terrawattuur (TWh) in 2030 te halen. Tegelijkertijd raakt het gezamenlijke streefdoel van 55 TWh uit beeld. Ongeveer de helft van de energieregio's in Nederland ligt op schema, de andere helft loopt achter. Dat komt door lokale en landelijke knelpunten. Dit zijn bijvoorbeeld de herziening van de landelijke normen voor windturbines in het Activiteitenbesluit, het voornemen om de zonneladder landelijk nader in te vullen via instructieregels en de wetsvoorstellen voor de Energiewet en de Wet Collectieve Warmte. Omdat niet precies duidelijk is wat de landelijke keuzes gaan zijn is nog niet te bepalen wat de precieze impact van deze landelijke ontwikkelingen is op haalbaarheid van de doelen voor elektriciteit en warmte van de verschillende energieregio's.

Nationale ontwikkelingen: concept richtgetallen na 2030

Het Rijk heeft begin juli het concept Nationaal Programma energie (NPE) vrijgegeven voor consultatie. Het NPE is een concept kabinetsvisie voor het energiesysteem tot 2050. Dit document bevat vijf richtinggevende keuzes voor het energiesysteem:

Het Rijk geeft in het concept NPE aan dat elektriciteitsproductie de ruggengraat van het toekomstige energiesysteem wordt. Het concept-NPE geeft ook een indicatie van de verwacht groei van de elektriciteitsvraag en elektriciteitsproductie. Het concept NPE erkent dat met de inzet van warmtebronnen en warmtesystemen het elektriciteitssysteem ontlast kan worden. Het concept NPE geeft 67 TWh als richtwaarde voor hernieuwbare elektriciteit op land in 2030. Ter vergelijking de RES'en hebben landelijk 55 TWh geboden en landelijk werd ten tijde van het Klimaatakkoord uitgegaan van 7 TWh kleinschalig zon op dak (geen onderdeel van het RES bod). Voor 2035 is het landelijke richtgetal van het concept NPE 99 TWh hernieuwbare elektriciteit op land, een groei van bijna 50% t.o.v. 2030. Voor 2040 is het landelijke richtgetal voor hernieuwbaar op land zo'n 160 TWh (140% meer dan in 2030).

In de Foto NP RES van juli wordt aangegeven dat in het najaar gesprekken gevoerd worden over een nieuwe afspraak voor na 2030 (n.a.v. het Concept Nationaal Plan Energiesysteem). Rijk, IPO, VNG, UvW en energieregio's voeren dit gesprek en gebruiken daarbij inzichten uit de maatschappij. Tegelijkertijd werkt de provincie komend jaar vanuit pMIEK aan een energievisie, en aan de ruimtelijke puzzel.

We zijn van mening dat het gesprek over hoeveel ruimte er na 2030 nodig en mogelijk is voor extra elektriciteitsproductie in de provincie Zuid-Holland gelijk op hoort te lopen met het opstellen van de energievisie in het kader van pMIEK (september 2024). Op die manier kunnen de uitkomsten van de ruimtelijke puzzel meegenomen worden en kan ruimte geboden worden aan overleg met de RES-partners en andere belanghebbenden. Daarnaast hangt de ruimte voor extra aanbod van elektriciteit mede af van landelijke ontwikkelingen met betrekking tot de normen voor wind op land, mogelijke instructieregels voor zon op veld en de regels die het Rijk opstelt voor het bevorderen van zon op dak.

Voor de maximale uitrol van de infrastructuur voor warmte heeft de provincie de steun van het Rijk nodig. Het college heeft het Rijk gevraagd om het regionale warmtesysteem Zuid-Holland op te nemen in het nationale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (nMIEK).

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

plv. voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

drs. J.N. Baljeu

Bijlagen

1. Duiding per thema
2. Duiding per RES
3. Foto NP RES juli 2023
4. Gecorrigeerd RES Voortgangsdokument Drechtsteden